

17x16.16	1	עמוד 15	הארץ - כותרת	02/07/2015	48575652-2
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330					

בוועז סנג'ר

מעט מדי ומאוחר מדי

הוא שעבר את העבירה. כבר לפני שני עשורים קב- עה ועדת מומחים בראשות שופט בית המשפט העליון אליעזר גר- לדברג, כי נדרש שינוי משמעותי ביחס להודאות ובחקיקה המס- דירה את השימוש בהן במשפט. בשני עשורים אלה התקדם המח- קר בעולם, עד שברור היום, שאין די אף בהמלצות ועדת גולדברג כדי להתמודד כראוי עם התופעה של הרשעת חפים מפשע על סמך הודאותיהם בחקירות המשטרה. אבל הוועדה הנוכחית אינה מאמצת אפילו את המלצות וע- דת גולדברג, והיא מציעה להס- תפק בפחות. אולי זה אינו מפתיע לנוכח העובדה, שבראש הווע- דה עומדת מי שהיתה פרקליטת המדינה והיא בלא ספק בעלת אוריינטציה של תביעה – היא אף לא הזמינה לדיוני הוועדה חוקרים בעלי תפישה שונה. אם הכנסת תסתפק בהמלצות המא- כובות של הוועדה הזאת, תמשיך מערכת המשפט להרשיע לא רק אשמים, אלא גם לא מעט חפים מפשע, שהמערכת דוחפת אותם להודות והודאות שווא.

שנמסרו על ידי נחקרים, שכע- בור שנים הוכח כאמצעות הש- וואות גנטיות כי לא ביצעו את העבירות שהורשעו בהן. ב-38 מההודאות נמצאו "פרטים מוכמ- נים" למכביר. איך ייתכן, שחפים מפשע שמסרו למשטרה הודאות שווא ידעו פרטים מוכמנים מזו- רות הפשע? מסקנת המחקר היא,

כגון קטינים ובעלי לקויות מודים הודאות שווא. גם אנשים רגילים עשויים להודות הודאת שווא בלחץ החקירה הכוללת שי- מוש באמצעים המקובלים: מדו- בכים ותחבולות, ואפילו שקרים של חוקרי המשטרה, כי יש בי- דיהם כביכול ראיות מדעיות נגד הנחקרים.

המלצות הוועדה המייעצת מאכזבות ואין די בהן כדי למנוע הרשעות שווא

כי חוקרי המשטרה – לפע- מים כמודע ולפעמים שלא כמו- דע – מלמדים את הנחקרים את הפרטים המוכמנים, וכך "מזה- מים" את ההודאות ומונעים מב- תי המשפט את היכולת לזהות את ההודאות השקר. על רקע המחקרים בנושא ברור, כי המשקל של הודאה של נאשם אינו גדול דיו, עד כי ניתן להרשיע על בסיסה לבדה, בלא ראייה משמעותית נוספת. נחו- צה ראייה לפחות בדרגת "סיוע": ראייה אובייקטיבית משמעותית (כהבדל ממס השפתיים המכונה אצלנו "דבר מה נוסף"), שאיננה מפי הנאשם אלא ממקור עצמאי, המעידה כי אכן האדם שהודוה

אחרונה פורסם ("הארץ", 5.6), כי בווע- דה מייעצת בראשות השופטת בדימוס עד- נה ארבל גובשה הצעה לשינוי החוק, בקשר לאפשרות להרשיע אדם על סמך הודאתו בלבד. לפי ההצעה, הודאה שהושגה כעיי- נויים לא תהיה קבילה; יידרש רק "דבר מה נוסף" כדי להרשיע על סמך הודאה; ורק בארבעה מקרים מיוחדים תידרש ראייה משמעו- תית חיצונית ("סיוע"): כשהנאשם קטיין; כשהנאשם בעל לקות שכ- לית או נפשית; כשההודאה הושגה באמצעים פסולים שאינם עינויים; וכשתיעוד ההודאה לקוי. לכאורה זהו שינוי חיובי. למ- עשה הוא מועט מדי ומאוחר מדי. ההצעה מציבה את ישראל כפי- גור של שנות דור לאחר המח- קר בנושא. מחקרים מהעשורים האחרונים מלמדים כמה דברים חשובים: האחד, שקיימת תופעה משמעותית של הרשעות שווא המבוססות על הודאות שווא. הדבר מוכח שוב ושוב בפרויקט החפות האמריקאי, שבמסגרתו משווים דיניא מגופם של אסי- רים הוועקים שנים לחפותם לד- גימות שנשמרו מזירות הפשע. השני, שלא רק נחקרים חלשים

פרופ' סנג'ר הוא ראש החטיבה למשפט פלילי ולקרימינולוגיה במרכז האקדמי למשפט ולעסקים